

-arra, aquí tota l'aparença és d'un sufix paral·lel -orra. Essent o tancada, i trobant-se davant una -RR- doble, postulem forçosament una ũ breu (és a dir ũ oberta).

Al capdavant això ens podria i deuria bastar com a conclusió mínima, però prudent. Si volem anar més enllà, entrarem en detalls que, amb certitud, són inassequibles. Una via possible (a) seria equiparar-lo amb el tipus *Bor / Borró*, estudiat en aqueix article supra. Com vaig suggerir amb dubte allí, p. 228; no impossible puix que la base d'aquests és BŪRR-, i hi podria haver aquí un cas de la coneguda l- amovible de l'ibèric, ILERDA / LERSDA, (I)LURO, (I)TŪRISSA: possibilitat que resta vaga semànticament i poc compatible amb el derivat BURRONE (italo-valencià-garrotxenc).

b) Potser un cpt. basc *ibi-ur* 'l'aigua del gual, o de la ribereta'. Sense escrúpol una contracció IBUR-, i afegint-se-li l'article basc postposat, seria IBURA; no hi objectariem l'accentuació que caldria postular sobre la U, ni tampoc el fet que en llatí són esdrúixols (no paroxítons) els mots amb penúltima oberta i vocal breu, perquè l'ibèric o l'ibero-basc primitiu podia tenir altres regles accentuals (i el basc i l'alt-aragonès són llenguatges d'accent fluctuant o sense accentuació). Però la duplicació de la -R- sí que ha d'imposar fort dubte perquè hi veiem -rr- constant en les nombroses mencions antigues (excepció única, la de 1064, però no té cap valor, perquè és imperfecció corrent en els escribes de l'època). Però la manca d'indici topo-semàntic (no hi ha gual ni ribera a Ivorra, per més que hi abundi l'aigua i les fonts), sumada amb l'entrebanc fonètic, deixa aquesta explicació en gran dubte.

c) Doncs potser una base amb *Urr-*. Possibl. el 2n. membre s'enllaçaria amb l'arrel basca *urr-* 'llunyà' que tenim en *Orrit* (< URR-I-TI) i (*Duuro* i en l'altarag. *Urruti*). De fet seria raonable mirar el nostre *IBI-URR-* com 'apartat de la ribera', pensant que Ivorra es troba a la carena damunt la vall del Riu Bragós (per alt de Castellfollit i de Torà, propers al riu, i en línia amb *Bicfret*) (veg. l'art. *FRET(A)*, en la mateixa carena.

d) Però amb els mateixos avantatges podem imaginar *IBI-URRA*, format amb el nom basc de l'avellaner i dels bosquets d'avellaners, que ens consta combinat ja en el cpt. basc *Iburreta* o *Ibi-urr-eta* 'avellanar dels aiguamolls o del gual' (Mitxelena, *Apell.* § 312).

Com que de vegades el sentit del mot *urr-* s'ha ampliat fins a designar altres arbres, podria ser també un bosquet en general. Qui sap si un bosquet sagrat, amb deus beneïdes, els *fontes sacros* dels clàssics.

És una idea que se'ns acut espontàniament en veure les múltiples proves històriques d'una vida intensament religiosa, concentrades a Ivorra. En el doc. de

1076, s'assignen a una capellania d'Ivorra tres esglésies que en dependran: una *St. Cucuphatus* dins la vila, una *Sta. Maria* en els afores, i una a *St. Protasi* un poc més enllà. Hi hauria rivalitat entre elles, d'on la forjadura en el S. XIV (supra) encaminada a dirimir entre *Sta. Maria* i *St. Cucuphatus*: forjadura que el Vaticà no havia admès; i no obstant la dualitat es reflecteix encara en el plural *Ivorres*, del doc. de 1280-1 i del doc. del S. XIV.

La prova màxima d'aquesta intensa polarització devota la tenim en les sagrades històries dels *Corporals*, de l'Ostensori, del Sant Dubte. Palpable encara artísticament en l'entendridora imatge de *Santa Maria d'Ivorra*, amb l'Infant en un braç i la bola del món en el braç dret, i amb la *Diadema emmerletada* damunt la ingènua però ja bella testa. La tinc a la vista, en un full, i el sagrat Ostensori en l'altre, en l'opuscle editat per la parròquia, que hi vaig adquirir en la meua visita de 1964; en l'acta de Consagració de *St. Cugat d'Ivorra* de 1782, allí transcrita, es detallen tretze relíquies santes: els ossos de *St. Protasi*, fragments de la inconsútil etc.

Hi veiem, en fi un fragment dels *corporals* tenyits de la sang efusa, quan el 1010, celebrant, al Rector d'Ivorra, Bernat Oliver (així ho contenen allí), li ve el dubte: ¿és possible que en aquest pa i vi s'oculti el Cos i la Sang de Nostre Senyor?; i heus aquí que de seguida la Sang preciosa, dins el calze, comença a borbollar, i a sobreixir tacant les tovalles i regalimant per terra. El bisbe *St. Ermengol* hi acut de seguida...; les relíquies, junt amb una butlla del Papa *Sergi IV*, foren colgades en els altars d'Ivorra. En l'opuscle se citen una munió de dates, entre elles la de 1426, en què l'Abat de Cardona examinà llavors els docs. del Miracle.

No tots aquests docs. i dates semblen ser llegendaris com els d'altres. Però el que no és llegendari, en tot cas, són les tretze aportacions de relíquies: per forjades que siguin més o menys, donen fe de tretze solemnes aportacions de gent noble i potentada.

Tornant, doncs, a la Lingüística. Tanta concentració religiosa sol ser signe d'una tradició mil·lenària, respectada per tot el país. És doncs ben possible i versemblant que això sigui la continuació, acristianada, d'un culte local pagà. Un *fanum*, un *lucus* o bosquet sagrat, regat per les deus: els *Ibi!* «inter flumina nota et fontes sacros, frigus captabis opacum...». *IBI-URR-A* 'el bosquet obac i sagrat de les aigües'.

Deixem enlaire aquesta especulació, si més no apuntalada en dades i docs. certíssims d'escriptures, d'un valor tradicional innegable. Versemblant i prou.

Resta, en tot cas, establert l'origen ibero-basc del nom, la seva aura de cosa aborigen i d'arrel ibero-